

نقش شهرداری ها در خلق حماسه اقتصادی (با تأکید بر مسئولیت اجتماعی شهرداریها)

نفیسه صالح نیا^۱، نیره صالح نیا^۲، مصطفی کریم زاده^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد nafiseh.salehnia@yahoo.com

۲-دانشجوی کارشناسی ارشد کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی بیرجند، مسئول فضای سبز شهرداری فردوس

۳- استادیار، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

امروزه، فشار ناشی از برخورد فعالانه جامعه محلی و سازمان های غیر دولتی، مدیران بخش عمومی را بر آن داشته است تا موضوع مسئولیت اجتماعی را به عنوان عاملی راهبردی برای سازمان، در فعالیت های خود در نظر گیرند زیرا آنان دریافت‌هایند که تصمیم هر سازمان می تواند طی یک روند سلسله وار دیر یا زود سرنوشت تمامی جامعه را دستخوش تغییر نماید. شهرداری نیز به عنوان یکی از سازمان های مهم بخش عمومی و به عنوان سازمان اداره کننده شهر، که مسئولیت مدیریت شهری را بر عهده دارد و با تمامی ابعاد مختلف شهر مانند ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فناوری و محیط زیست در ارتباط است، می تواند با سنجش منظم ابعاد شهر پایدار، بر وضعیت شهر از منظر پایداری توسعه نظارت کند و وضعیت شهر را بهبود بخشد. زیرا یکی از مهمترین نتایج عمل به اصول مسئولیت اجتماعی، رشد اقتصادی، توسعه پایدار و رفاه جامعه می باشد. بنابراین شهرداری باید ورای مسئولیت های قانونی تعریف شده خود، در پایبندی به مسئولیت اجتماعی پیشرو باشد. رشد اقتصادی بالا، که افزایش دهنده‌ی رفاه، سطح زندگی و اعتنای به نفس و خودبایواری مردم یک کشور است، می تواند تبلور تمام و کمال حماسه‌سازی در اقتصاد کشور باشد. از اینرو در این مقاله به بررسی نقش پایبندی شهرداری ها به مسئولیت اجتماعی خود، در توسعه و به عبارت دیگر در خلق حماسه اقتصادی می پردازیم. علاوه بر این نقش شهرداری در خلق حماسه از طریق کسب درآمدهای پایدار، فرهنگ سازی در میان مردم به خصوص در زمینه مصرف و سرمایه گذاری در پروژه های عمرانی و... مورد بررسی قرار می گیرد.

واژه های کلیدی: مسئولیت اجتماعی - حماسه اقتصادی - شهرداری - توسعه پایدار

۱- مقدمه

زمزمه مسئولیت اجتماعی درست در زمانی آغاز شد که عدم کارایی الگوی رشد اقتصادی بر همگان آشکار شد. متوفکران توسعه که تا قبل از این بر این اعتقاد بودند که توسعه چیزی جز رشد اقتصادی نیست، حال از عقاید خود برگشته اند و بر ارزش های جدیدی تأکید دارند که از جنس مسئولیت اجتماعی است. سیاست های مدیریت دولتی در راستای الگوی رشد اقتصادی، هنوز در بسیاری از کشورهای در حال توسعه مورد قبول است. اگرچه ناکارآمدی این سیاست ها در کشورهای توسعه یافته به اثبات رسیده است، اما کشورهای در حال توسعه هنوز نتوانسته اند از دام تحمیلی این سیاست ها راه حل برای بروز رفت از بحران هایی که جهان صنعتی با خود به همراه داشته است شاید تکیه بر مبانی نظریه جدید توسعه یعنی الگوی نیازهای اساسی باشد. این الگو که با مسئولیت اجتماعی هم راستاست، نه تنها رشد اقتصادی را در نظر می گیرد بلکه معیارهای توسعه یافتنگی را که مفاهیمی چون فقرزدایی، توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی و ... است را هم مورد توجه قرار می دهد. [۱] مسئولیت اجتماعی شرکتها، موضوعی است که به شدت از سوی تمامی بازیگران چون حکومتها، شرکتها، جامعه مدنی، مراکز علمی و سازمانهای بین المللی دنبال می گردد؛ حکومتها به مسئولیت اجتماعی شرکتها از منظر تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها و

اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و
حماسه اقتصادی(با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)

حرکت در جهت توسعه پایدار نگاه می کنند؛ شرکتها مسئولیت اجتماعی شرکتی را نوعی استراتژی تجاری می بینند که باعث می گردد در فضای به شدت رقابتی، بر اعتبارشان افزوده گردد و سهمشان در بازار فرونی گیرد؛ جامعه مدنی و سازمانهای غیر دولتی، مسئولیت اجتماعی را از شرکتها می خواهند چون که به رسوایی های مالی و فجایع حاصل از عملکرد شرکتها آگاهی و اشراف دارند؛ به همین دلیل است که امروزه در جهان رقابت، موضوع مسئولیت اجتماعی شرکتها به پارادایمی در حوزه اداره شرکتها تبدیل شده است و نهایتاً باید گفت مراکز علمی و دانشگاهی نیز به مسئولیت اجتماعی شرکتها از منظر توسعه دموکراسی و هم پوشانیهای وظایف و مسئولیتها با حکومتها نگاه می کنند. [۲]

با توجه به موارد ذکر شده در مورد اهمیت مسئولیت اجتماعی در می یابیم اگر در مدیریت دولتی، سیاست ها در راستای الگوی نیازهای اساسی قرار گیرند و بر ارزش های مسئولیت اجتماعی و اخلاقی تأکید شود، به مرور زمان دولت و سیاست های آنها کارآمد خواهد شد و به سمت توسعه یافتنگی پیش خواهیم رفت. [۳]

از آنجا که شهرداری به عنوان مهمترین سازمان در مدیریت شهری و ایجاد توسعه شهری شناخته می شود، توجه به اصول مسئولیت اجتماعی توسط مدیران و کارکنان این سازمان می تواند منجر به دستیابی به توسعه شهری و به تبع آن دستیابی به توسعه پایدار ملی شود. توسعه شهری به عنوان یک مفهوم فضایی، را می توان به معنی تغییرات در کاربری زمین و سطوح تراکم، جهت رفع نیازهای ساکنان شهر در زمینه مسکن، حمل و نقل، اوقات فراغت و غذا و غیره، تعريف کرد. چنین توسعه ای زمانی پایدار خواهد بود که، در طول زمان، شهری از نظر زیست محیطی قابل سکونت و زندگی (هوای پاک، آب آشامیدنی سالم، اراضی و آبهای سطحی و زیرزمینی بدون آلودگی و غیره)، از نظر اقتصادی بادوام (اقتصادی شهری باید بتوان با تغییرات فنی و صنعتی جهت حفظ مشاغل پایه ای اش هماهنگ شود و مسکن مناسب و در حد استطاعت ساکنانش را با یک بار مالیاتی سرانه عادلانه تأمین نماید) و از نظر اجتماعی همبسته (الگوهای کاربری زمین، همبستگی اجتماعی و احساس شهروندی باشد که انسان بتواند درآمدی عادلانه به دست آورد، سریناه مناسب تهیه کند، احساس راحتی کند و تلاش و وقت خود را وقف حفاظت از تصویر شهر نماید) داشته باشیم. جهت ساخت یک اقتصاد شهری قوی و شهری قابل زندگی از نظر زیست محیطی، باید تلاشهایی با هدف حفظ گروههای اجتماعی موجود صورت گیرد تا در کنار ارائه اشکال نوین اداره شهر و کنترل آن، همبستگی و انسجام اجتماعی حفظ شود.^۱

از آنجا که بیش از یک قرن است که اقتصاد ایران، به لحاظ ساختاری اقتصادی وابسته به نفت است. به همین دلیل مشکلات امروز اقتصاد ایران همان مشکلات سالهای متتمدی گذشته اقتصاد ایران است و با تغییر بدون هدف دولتمردان، حل نخواهد شد. با وجود درآمدهای نفتی، نظام شایسته سalarانه مدیریتی کشور در سطوح اجرایی و تقنینی در جایگاه واقعی خود به سر نمی برد. شاید اگر درآمدهای نفتی نبود بهترین متخصصین متعهدی انتخاب می شدند که با وجود ظرفیتهای بالای اقتصادی و نیروی انسانی ایران، به صورت بهینه، درآمد برای اقتصاد کشور ایجاد کنند و بصورت بهینه درآمدها را هزینه نمایند.

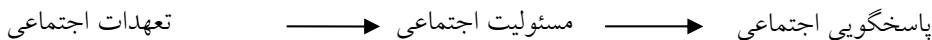
بعارت دیگر اقتصاد پر ظرفیت ایران، دچار مشکلات نهادی جدی است که تا آنها اصلاح نشود، راه برای به جریان افتادن اقتصاد مقاومتی و جهادگران و حماسه سازان اقتصادی سخت است. ما می توانیم از طریق بخش عمومی و به ویژه شهرداری به عنوان نهاد مردمی مسئول مدیریت شهری، مشکلات نهادی خود را بر طرف نماییم.

شهرها به عنوان مراکز مبادرات تجاری و مرکز تحولات اجتماعی و تقسیم کار می باشند. در شهرها مناسبات تولیدی شکل های متفاوتی از فعالیت ها و سازماندهی اقتصادی را تکامل می بخشن. به بیان دیگر اقتصاد شهری در ارتباط تنگاتنگ با اقتصاد ملی است؛ که این رابطه طی قرن بیستم و بیست و یکم از اهمیت و نقش بیشتری برخوردار گردیده است و شهرداری ها نیز به عنوان مهمترین سازمان در زمینه مدیریت شهری، نقش تعیین کننده ای در دست یابی به توسعه پایدار از طریق رعایت اصول مسئولیت اجتماعی دارد. بعلاوه، تلاش های فرهنگی شهرداری جهت نهادینه شدن گفتمان حماسه سیاسی و اقتصادی، علاوه بر اثری که بر مشارکت اجتماعی و سیاسی شهروندان دارد می تواند زمینه ساز بهبود و تثبیت اعتماد مردم به

مسئولان و نهادهای دولتی باشد که این اعتماد اجتماعی بزرگ‌ترین سرمایه است. فرآیند تدوین و اجرای سیاست‌های عمومی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اثربخشی نظارت همگانی باید برآورده‌کننده نیازهای اساسی جامعه و عاملی برای تحقق عدالت، مشارکت حداکثری شهروندان، امنیت و توسعه پایدار باشد.

۲- مسئولیت اجتماعی شهرداری

ناپایداری توسعه شهری مهمترین چالش هزاره سوم است، کلانشهرهای بزرگ جهان امروزه بیش از هر زمان در جستجوی بنیادهای توسعه پایدار هستند از این رو نقش سازمان‌های فعال در توسعه شهری روز به روز بیشتر مورد توجه صاحب‌نظران و دست اندکاران جوامع بشری قرار گرفته است. از دیدگاه این افراد عدم توجه و پایبندی سازمانها و مدیران تابعه به وظیفه و مسئولیت اجتماعی شان یکی از مسائل و مشکلات اجتماعی است که می‌تواند توسعه پایدار شهری را با مشکل مواجه سازد. چنانچه افراد، گروه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات مختلف جامعه خود را نسبت به رویدادها، اتفاقات و بحرانهای مختلف مسئول دانسته و هریک در حدود مسئولیت و حیطه کاری خود در حل آنها تلاش نماید، بسیاری از آنها در اندک زمانی حل شده و همواره جامعه‌ای سالم و آرام و رو به توسعه را به ارمغان می‌آورند. همانطور که از تعاریف می‌توان استنباط کرد، سازمان‌ها باید با توجه به مناسبات و تعاملاتی که با محیط اولیه و ثانویه خودشان دارند، علاوه بر قبول تعهدات اجتماعی، در نهایت پاسخگویی اجتماعی نیز داشته باشند. برای درک بهتر موضوع مسیر تکامل مشارکت اجتماعی سازمان در شکل زیر آورده شده است.

یک سازمان، زمانی که تنها به مسئولیت‌های قانونی و اقتصادی خود عمل کند، به تعهدات اجتماعی‌ش عمل کرده است. بعد از تعهد اجتماعی، سازمانها وارد مرحله بعدی خواهند شد؛ در این مرحله آنها برای فعالیت خود یک چارچوب اخلاقی در نظر می‌گیرند. در این حالت، سازمان‌ها اقدام به فعالیت‌هایی می‌کنند که سعی بر بهتر نمودن وضع جامعه دارند و از کارهای ضد اخلاقی به شدت پرهیز دارند. نهایتاً بعد از مسئولیت اجتماعی، وارد عرصه پاسخگویی اجتماعی می‌شوند که در این شرایط با توجه به توان و ظرفیت‌شان عمل می‌کنند و بر اساس برنامه‌ها و اقدامات عملی طبق چارچوبهای اخلاقی، در جهت بهبود وضع جامعه تلاش می‌کنند. [۴]

براساس گفته «رونال ای برت» و «گریفین»: اخلاق، روی نحوه رفتار فرد در داخل سازمان توجه دارد ولی مسئولیت اجتماعی، روی نحوه برخورد سازمان با کارکنان، سهامداران، سرمایه‌گذاران و ارباب رجوع و اعتباردهندگان و به طور کلی ذینفعان، سروکار دارد از این رو مسئولیت اجتماعی برای شهرداری نسبت به سازمان‌های تجاری از نمود بیشتری برخوردار است زیرا ذی نفعان گسترده‌تری دارد که ملزم به رعایت تمامی جنبه‌های تصمیمات خود بر این گروه‌هاست. با توجه به جنبه‌های مختلف مسئولیت در قبال ذی نفعان می‌توان چهار بعد برای مسئولیت اجتماعی در نظر گرفت:

• بعد اقتصادی: مهمترین بعد مسئولیت اجتماعی سازمانها بعد اقتصادی است که در آن فعالیتها و اقدامات

اقتصادی مدنظر قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، مسئولیت اولیه هر بنگاه اقتصادی کسب سود است.

• بعد قانونی: دومین بعد مسئولیت اجتماعی، بعد قانونی (حقوقی) است و سازمانها ملزم می‌شوند که در چارچوب قانون و مقررات عمومی عمل کنند. جامعه این قوانین را تعیین می‌کند و کلیه شهروندان و سازمانها، موظف هستند به این مقررات به عنوان یک ارزش اجتماعی احترام بگذارند. بعد قانونی مسئولیت اجتماعی را «التزام اجتماعی» نیز می‌گویند.

• بعد اخلاقی: سومین بعد مسئولیت اجتماعی سازمانها، بعد اخلاقی است. از سازمانها انتظار می‌رود که همچون سایر اعضای جامعه به ارزشها، هنجارها و اعتقادات و باورهای مردم احترام گذاشته و شیوه‌نامه اخلاقی را در

اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و
حماسه اقتصادی(با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)

کارها و فعالیتهای خود مورد توجه قرار دهنند. بعد اخلاقی مسئولیت اجتماعی را «پاسخگویی اجتماعی» می گویند.

بعد عمومی و ملی: چهارمین بعد مسئولیت اجتماعی بعد ملی است که شامل انتظارات، خواسته ها و سیاستهای مدیران عالی در سطح کلان است که انتظار می رود مدیران و کارگزاران سازمانها با نگرش همه جانبی و حفظ وحدت و مصالح عمومی کشور، تصمیمات و استراتژی های کلی را سرلوحة امور خود قرار داده و با دید بلندمدت تصمیم گیری کنند. بعد ملی مسئولیت اجتماعی را «مساعدت اجتماعی» می نامند. [۵]

امروزه شهروها در خط مقدم توسعه ملی حرکت می کنند، بر اساس گزارش ها و پیش بینی های سازمان ملل و بانک جهانی، تا سال ۲۰۳۰ بیش از ۸۰ درصد جمعیت جهان در شهرها زندگی خواهد کرد.^۱ شهرداری از جمله ارگانهای دولتی به شمار می آید که بسیاری از خدمات عمومی شهری از وظایف آنها می باشد با توجه به گسترش وسعت شهرها و افزایش جمعیت شهرنشین و افزایش دامنه فعالیت شهرداریها مسأله تأمین کمی و کیفی خدمات شهری بصورت حادتری نمایان شده است وظایف مربوط به مدیریت شهری در هر شهر تا حد زیادی بر عهده شهرداری آن شهر است سازمانهای دولتی، به ویژه شهرداری ها می توانند از طریق تهیه و خرید و به شکل گسترده تر از طریق زنجیره ارزش گذاری و رهبری و مشاوره برای ارتقای گسترده بکارگیری و حمایت از اصول و فعالیتهای مسئولیت اجتماعی، بر سایر سازمانها تاثیر بگذارند.^۲ در اکثر کشورهای در حال توسعه دولت بدون در نظر گرفتن محیط زیست، دائمًا فعالیت های آلوده کننده می محیط زیست و فرساینده ای خاک ها را گسترش می دهد و صنایعی که در راستای افزایش صادرات هستند، فقیرها را فقیرتر و ثروتمندان را فربه تر می کند. دولت باستی آلاینده ها را کم کرده و صنایع تخریب کننده محیط را کنار بگذارد. در آینده، دولتها قوانین محیط زیست را در سازمانها، به عنوان الزامی قانونی، به طور دقیق تر و جدی تر دنبال و کنترل می کنند. شرکت ها، با ایجاد مدیریت مسئولیت اجتماعی خود این قوانین را جزء موارد اعتباری، ارزشی و الزامی سازوکار خود و شرطی برای شرکت ها و سازمان هایی که با آنها مراوده دارند، تلقی خواهد کرد زیرا این باور به باوری عمومی تبدیل شده است که تجارت بدون حضور در مسئولیت اجتماعی، ارزشی ندارد و موفق نخواهد بود. از سویی دیگر امروزه مدیران به طور مداوم با خواسته هایی از گروه های متعدد ذینفعان جهت اختصاص منابع به مسئولیت اجتماعی شرکتها روپرتو می شوند، این فشارها از سوی دولت، مشتریان، جامعه محلی، انجمن صنعت، رقبا، تامین کنندگان، رسانه ها و سازمان های غیر دولتی، سرمایه گذاران نهادی و وام دهندها، وارد می شود. برخی از مدیران به اوج منافع ذینفعان در مسئولیت اجتماعی در یک راه بسیار پاسخگو برای ترویج مسئولیت اجتماعی شرکتها پاسخ داده اند، دلیل واضح برای این پاسخ مثبت توانایی تشخیص روابط بین گروه های متعدد ذینفعان است.^۳

براساس دیدگاه ذی نفعان، شهروندان به مسئولیت اجتماعی نگاهی مثبت دارند، چرا که در کنار آلودگی های زیست محیطی و تغییرات فرهنگی و اجتماعی ناشی از حضور سازمان ها، می توانند رفاهی بیش از آنچه دولت مرکزی و آبا و اجدادشان برایشان خواسته اند را در غالب انواع خدمات و توجهات اجتماعی سازمان ها دریافت کنند. مفهوم مسئولیت اجتماعی برای کارکنان جذاب تر است چون از دو منظر این مفهوم مترقبی می شوند، هم از منظر شهروندی درون سازمانی، هم از منظر شهروندی اجتماعی که نتایج مادی و به ویژه معنوی قابل توجهی را برایشان به ارمغان خواهد آورد. و دست آخر برای سهامداران بیش از سایرین مورد توجه قرار می گیرد، چراکه نقش خود را از میهمانی بیگانه به شهروندی مسئول، سرشناس و قابل احترام در جامعه تغییر یافته می بینند و البته آگوشی امن تر از قوانین تجاری برای خود می سازند؛ آگوشی در بطن جامعه که از دست دادن این آگوش حتی حکومت ها را با تزلزل روبه رو می سازد چه رسد به شرکت ها و این همه مستقل از مواهب مادی و معنوی پیرامون آن است. [۶]

^۱ مییر و ویت، ۲۰۰۴

^۲ مؤسسه استاندارد تحقیقات صنعتی، ۱۳۸۸

^۳ دونالدسون و پرستون، ۱۹۹۵؛ میچل و همکاران، ۱۹۹۷

اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و
حماسه اقتصادی(با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)

۳- حماسه اقتصادی

حماسه در لغت بیانگر فرآیند یا کاری عظیم است که توسط بزرگان انجام می‌گیرد بنابراین حماسه اقتصادی را می‌توان با جدیت و با توجه به اینکه در هر یک از سال‌های اقتصادی اخیر پیکره اقتصاد کشور مرحله به مرحله در حال تکمیل شدن بوده است همراه با مدیریتی قدرتمند و سیاست گذاری صحیح و مناسب خلق کرد.

ایجاد یک تحول عمیق و بزرگ در عرصه اقتصاد ملی با روحیه جهادی و ورود شجاعانه و مبارزانه مردم و مسئولین و حرکت انقلابی و فدایکارانه همگانی برای رفع معضلات معیشتی و تغییر اساسی در مقوله های اصلی اقتصاد همچون تولید، مصرف، کار و تلاش، رشد و پیشرفت در صنعت، کشاورزی، علم و ارائه خدمات در چارچوب جهت گیری های مشخص شده در نظام می تواند ترجمانی از یک حماسه اقتصادی باشد.

از آنجا که بیش از یک قرن است که اقتصاد ایران، به لحاظ ساختاری اقتصادی وابسته به نفت است و اقتصاد پر ظرفیت ایران، دچار مشکلات نهادی جدی است که تا آنها اصلاح نشود، راه برای به جریان افتادن اقتصاد مقاومتی و جهادگران و حماسه سازان اقتصادی سخت است. اصلاح راه و برداشتن موانع، باید توسط دولتمردان سیاسی، اقتصادی و قوای مقننه و قضائیه متعهد و متخصص، بصورت جهادگونه و حماسه سازانه صورت گیرد تا جهادگران عرصه تولید و سازندگی و آحاد مردم نقش آفرینی حماسه سازانه خود را نشان دهند. ما می توانیم بدون تکیه بر نظام سلطه مشکلات نهادی خود را بر طرف نماییم. رهایی از مالیه وابسته به نفت که مستلزم بکارگیری سازوکارها و راهکارهای مناسب در حوزه مالیه عمومی به ویژه افزایش سهم مالیات در بودجه عمومی دولت از طریق اصلاح چارچوب‌های حقوقی پشتیبان نظام مالیاتی و حذف معافیت‌های غیر کارامد می باشد، می تواند تهدیدات ناشی از تحریم‌ها را به فرصت‌های کارآمدسازی اقتصاد تبدیل نماید^۱ این امر در کنار افزایش مشارکت مردم و بخش خصوصی، اصلاح الگوی مصرف و ترویج آموزه های دینی و اخلاقی از طریق فرهنگ سازی و نهادینه کردن گفتمان حماسه اقتصادی میان مردم و مسئولین از مهم‌ترین محور حماسه آفرینی اقتصادی است.

۴- شهرداری، توسعه پایدار، حماسه اقتصادی

در علم اقتصاد، برآیند تمامی فعالیت‌ها، سیاست‌ها و نظارت و برنامه‌ریزی‌ها را نرخ رشد اقتصادی می‌دانند. با این تبصره که این نرخ رشد اقتصادی باید رشدی متوازن و همگون، به معنی پوشش دادن همه‌ی بخش‌های اقتصاد، از قبیل صنعت، کشاورزی، خدمات و... باشد؛ زیرا رشد اقتصادی ناهمگون، به این معنی که پیشرفت یک حوزه به بهای نادیده گرفتن و گاه نابودی حوزه‌ی دیگر باشد، دارای ارزش چندانی نیست. رشد اقتصادی همه جانبه و در نظر گرفتن شرایط زندگی نسل کنونی و نسل‌های آتی مفهوم جدیدی از رشد را ارائه می‌دهد. متفکران توسعه که تا قبل از این بر این اعتقاد بودند که توسعه چیزی جز رشد اقتصادی نیست، حال از عقاید خود برگشتند اند و بر ارزش‌های جدیدی تأکید دارند که از جنس مسئولیت اجتماعی است. این الگو که با مسئولیت اجتماعی همراستاست، نه تنها رشد اقتصادی را در نظر می‌گیرد بلکه معیارهای توسعه یافتگی را که مفاهیمی چون فقرزدایی، توسعه اجتماعی، توسعه فرهنگی و ... است را هم مورد توجه قرار می‌دهد.^[۷]

با توجه به وابستگی اقتصاد ملی به اقتصاد شهری، رونق اقتصاد شهری منجر به رونق اقتصاد ملی و رشد و توسعه اقتصادی می شود. رونق اقتصاد شهر به این دلیل نقش شهرداری ها را برجسته می کند که شهرداری ها، حکومت های محلی به حساب می آیند و عملکرد و فعالیت های آنها به توسعه یا توقف رشد اقتصادی و فرهنگی اجتماعی شهرها می انجامد. تأمین نیاز شهروندان، فراهم کردن خدمات رفاهی و اساسا زیرساخت های که توسط شهرداری ها پایه گذاری می شود، همه و همه نهایتا به پویایی اقتصاد شهر و ارتقا سطح رفاه شهروندان منجر می شود، به این صورت که شهرداری ها با تامین نیازهای روزمره مردم

اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و
حماسه اقتصادی(با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)

و زمینه سازی جهت توسعه مراکزی همچون فروشگاه های زنجیره ای و میادین میوه و تره بار از یک سو زندگی معیشتی شهروندان را بهبود بخشدند و از سوی دیگر شغل های مستمر و پایدار ایجاد کنند.

یکی از مهمترین اقدامات در راستای خلق حماسه اقتصادی استفاده از مشارکت مردم و بخش خصوصی داخلی در فعالیت‌های اقتصادی است. به رغم ریل‌گذاری مناسب در چارچوب قوانین و طی سال‌های اخیر، مشارکت مردم در اقتصاد ملی به موازات مشارکت مردم در عرصه سیاسی تحقق نیافته است و پر کردن این خلاء ضروری است. مشارکت مردمی واسطه میان سیستم اداری و محیط شهروندی یا جامعه مدنی است و تلاش دارد تا با تجمیع و تبیین پیام‌ها از محیط، آن را به صورت بازخورد، جهت تغییر و اصلاح فرآیند به سیستم ارسال کند. مشارکت و نظارت مردمی نشانه تعامل شهروندان و دولت است. نظارت مردمی را می‌توان ارزیابی شهروندان از فرآیند سیاستگذاری، برنامه ریزی و اجرا تعریف کرد که به مثابه بازخورد می‌تواند در آسیب شناسی سازمان‌ها و تسهیل فرآیند انجام امور و افزایش کیفیت خدمات بسیار موثر واقع شود.

شهرداری می‌تواند از طریق گسترش برنامه‌های آموزشی و ترویجی زمینه تفاهم و همکاری بین مردم و شهرداریها و آموزش شهروندان به منظور گسترش همکاری با شهرداری در زمینه هایی نظیر مدیریت پسماند، فضای سبز، مبلمان شهری و... مشارکت مردمی را افزایش دهد.

علاوه براین، در مقطع کنونی با توجه به اثر تحریم‌ها بر منابع مالی دولت، بهره‌گیری از سرمایه‌های خرد و کلان جامعه در قالب سرمایه‌گذاری بخش غیر دولتی ضروری و اجتناب ناپذیر می‌باشد. در همین ارتباط تکمیل طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه ای در قالب مشارکت‌های عمومی - خصوصی و یا واگذاری طرح‌های نیمه تمام به روش اقساطی می‌تواند به عنوان یک رویکرد تحولی مورد توجه قرار گیرد. شایان ذکر است یکی از دلایل اصلی عدم اجرا یا اتمام پروژه‌های عمرانی، عدم وجود منابع مالی لازم و یا محدودیت‌های روش‌های تأمین مالی آن‌ها است. این مهم باعث شده پروژه‌های عمرانی در موعد مقرر به اتمام نرسد و در نتیجه افزایش پروژه‌های عمرانی نیمه تمام به یکی از دغدغه‌های اصلی کشور طی سال‌های اخیر تبدیل گردد. این امر به ویژه در شرایط محدودیت درآمدهای نفتی ناشی از تحریم‌های بین المللی که کاهش تخصیص اعتبارات عمرانی را به دنبال داشته و تحقق ۲۴ درصدی اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در ۱۱ ماهه سال ۱۳۹۱ که مؤید این ادعا می‌باشد، حائز اهمیت بیشتری می‌باشد. بر این اساس به نظر می‌رسد استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بخش خصوصی در نظام تأمین مالی دولت در قالب قراردادهای واگذاری و همچنین مشارکت‌های عمومی- خصوصی از اهمیت بسزایی برخوردار است.

استفاده از منابع درآمد شهرداری‌ها به جهت سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌های عمرانی می‌تواند کمک شایانی در جهت رشد اقتصادی کشور محسوب شود. شهرداری می‌تواند با استفاده از امکانات و ابزارهایی که در اختیار دارد در زمینه های مختلفی سرمایه‌گذاری نماید و معمولاً این نوع از سرمایه‌گذاری‌ها یا بازده کوتاه مدت دارند و یا بازده بلند مدت اما نهایتاً هر دو به حصول درآمد برای شهرداری منجر خواهند شد.

تشکل‌های غیردولتی قادرند در انجام پروژه‌های عمرانی و زیرساختی شهرداری‌ها مشارکت نمایند. این تشکل‌ها به خاطر دارا بودن اطلاعات کافی و نفوذ قابل ملاحظه‌هایی که در بین مردم به ویژه در مناطق محلی و بومی دارند، قادرند کمک‌های شایانی در تهییه منابع مورد نیاز برخی از پروژه‌ها ارائه نمایند. [۸]

آنچه رسیدن به درآمد پایدار را با اهمیت جلوه می‌دهد دستیابی به توسعه پایدار شهری می‌باشد که در گرو وجود شرایطی متعادل در تحقق برنامه‌های شهری خواهد بود و بی‌شک برای رسیدن به این مقصود، منابع پایدار شهری نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کنند و نباید فراموش کرد که موفقیت شهری در تبیین حسن مسئولیت و انگیزش شهروندی برای مشارکت در امور می‌باشد، که منوط به تحقق مواردی از جمله اعتمادسازی و تحلیل هزینه‌های خدمات شهری است و بالطبع همه فعالان اقتصادی اعم از بنگاه‌های خصوصی، عمومی و دولتی که استفاده کننده امکانات شهری هستند، می‌بایست سهم خود را بابت بهره‌های که از خدمات و فضای شهر می‌برند، به شهر و سایر شهروندان پرداخت نمایند.

بنابراین در کنار پایبندی به مسئولیت اجتماعی، وجود درآمدهای پایدار برای شهرداری نیز، شهر را از ناپایداری نجات خواهد داد و این موضوع می تواند شهر را در مسیر توسعه حرکت دهد. بدین ترتیب علاوه بر افزایش امکان شهرداری ها برای خدمت به مردم ، شرایط زندگی شهروندان را نیز بهتر خواهد ساخت و در نهایت منجر به توسعه اقتصادی ملی خواهد شد.

۵- نتیجه گیری

کارشناسان و اقتصاددانان بر این عقیده‌اند که حماسه آفرینی اقتصادی به خودی خود محقق نمی‌شود بلکه نیازمند زمینه و بستر سازی‌هایی است که بتوانند کشور را به سوی دستیابی به این آرمان سوق دهد.

حماسه زمانی قابل مشاهده است که همگرایی همه نیروهای تاثیرگذار محقق شده باشد، از این رو حماسه اقتصادی موضوعی جزیره‌ای و تک بعدی در سرنوشت یک ملت نیست بلکه موضوعی فراگیر است که وابستگی تام به تعامل و همگرایی همه مولفه‌های تاثیرگذار دارد و در این میان نکته قابل توجه آن است که همگرا شدن این نیروها نیازمند برنامه‌ای استراتژیک و بلند مدت مبتنی بر خرد جمعی همه صاحبان اندیشه و فعلان اقتصادی است.

شهرداری به عنوان مهم ترین نهاد مردمی، می تواند با جذب مشارکت های مردمی، شناسایی ظرفیتهای موجود اقتصادی کشور که قابلیت درآمدزایی بیشتری نسبت به نفت دارد. مانند حوزه گردشگری، گسترش فرهنگ کار و تلاش مولد در خانواده ها و جوانان، اصلاح رفتار اقتصادی مردم از طریق فرهنگ سازی و ترویج آموزه های دینی و قوانین تشویقی و تنبیه‌ی بصورت توانمند، کمک به اصلاح وضع خدمات عمومی، توجه به اصلاح و تعمیق اخلاق و رفتار اقتصادی در سطح جامعه، رعایت سیاست‌های اقتصادی کشور، کمک به حفظ و تحکیم امنیت اقتصادی جامعه، نظارت به روند سلامت فعالیت‌های اقتصادی جامعه... نقش قابل توجهی در خلق حماسه اقتصادی داشته باشد.

علاوه بر این شهرداری می تواند از طریق گسترش برنامه های آموزشی و ترویجی زمینه تفاهم و همکاری بین مردم و شهرداریها در راستای جلب مشارکت عمومی را افزایش دهد. هم چنین از طریق بکارگیری و استخدام نیروها با توجه به نیازهای تخصصی و افزایش بهره وری نیروی انسانی در شهرداریها، آموزش شهروندان به منظور گسترش همکاری با شهرداری در زمینه هایی نظیر مدیریت پسماند، فضای سبز، مبلمان شهری و...، ایجاد منابع درآمدی جایگزین روشهای متداول موجود در شهرداری به جای افزایش و فروش تراکم و ...، مشارکت با بخش خصوصی در راستای اجرای طرحهای عمرانی و خدماتی و فروش خدمات مناسب به متقاضیان، اتخاذ روشهای تشویقی و ایجاد زمینه مناسب در پرداخت عوارض از سوی شهروندان و تقویت سیستم مالیاتی، افزایش درآمد از طریق احداث کارخانجات تولیدی مناسب با وظایف شهرداری و فروش کالاهای و مصالح تولیدی، گسترش امر نظارت در امور مرتبط با طرحهای عمران شهری، برنامه ریزی و اعمال و اجرای طرحهای درآمدها، احداث مجتمع توریستی تفریحی در مناطق دارای استعداد و پتانسیل طبیعی، تولید انبوه گل و گیاه و نهال و گیاهان گلخانه ای و فروش آنها با توجه به اقلیم و آب و هوای منطقه، اجرای طرح تفکیک زباله های شهری، بکارگیری و اجرای روشهای جدید مکانیزه بمنظور کاهش هزینه پرسنلی در خدمات شهری، ایجاد صنایعی تبدیلی چون بازیافت کاغذ و پلاستیک و احداث کارخانه سیمان با مشارکت بانکها و بخش خصوصی، ایجاد مرکز اجاره (بانک) ماشین آلات عمرانی شهرداری، افزایش بهره وری و نیروی کار با استفاده از ارتقاء آموزش و دوره های بازآموزی، بررسی دقیق و توجیه اقتصادی و فنی طرحهای خدماتی مورد نیاز شهروندان و... علاوه بر ایجاد درآمدهای پایدار برای شهرداری، که موجب دستیابی به توسعه پایدار شهری می گردد تا حد زیادی ضعف اقتصاد ملی به دلیل مشکلات ناشی از وابستگی اقتصاد به نفت، ضعف نظام مالیاتی، وابستگی به واردات و الگوی نادرست مصرف را جبران نماید و با افزایش مشارکت عمومی و استفاده از سرمایه گذاری بخش خصوصی و فرهنگ سازی مناسب در میان مردم در زمینه مصرف و حمایت از کالاهای داخلی، گام مؤثری جهت تحقق حماسه اقتصادی بردارد.

اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و

حماسه اقتصادی(با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)

- ۱- یاراحمدی خراسانی م، "دولت و مسئولیت اجتماعی". سایت جامع مدیریت (مدیریار)، (۱۳۸۷).
- ۲- جوانروح س، "مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها(CSR) از منظر مدل تعالی سازمانی"، سایت مرکز ترویج مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، (۱۳۸۶).
- ۳- یاراحمدی خراسانی م، پیشین.
- ۴- نیکومرام ه، فیض آبادی ب، "مسئولیت اجتماعی از دیدگاه اسلام"، پژوهشنامه مسئولیت اجتماعی (۳)، (۱۳۸۹).
- ۵- ماهنامه تدبیر، شماره ۲۰۴، "مسئولیت اجتماعی؛ اخلاقیات فراسازمانی"
- ۶- روحانی م، "رویکردهای گوناگون به مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها"، سایت معاونت تربیت و آموزش بسیجیان (معروف یاران)، (۱۳۸۹).
- ۷- یاراحمدی خراسانی م، پیشین.
- ۸- شرзе‌ای غ، ماجد و، "تامین مالی پایدار شهر: چگونگی تامین مالی به منظور توسعه پایدار شهری"، مجله مدیریت شهری(ویژه نامه)، بهار و تابستان ۱۳۹۰.